

Publicatie Langetermijnraming WIA 2023 voor OCTAS

1. Inleiding

De Wet Werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) is ingevoerd in 2006 ter vervanging van de Wet Arbeidsongeschiktheid (WAO). Omdat de WIA een nieuwe regeling is, is het nog een ingroeierende regeling¹. De verwachting is dat de WIA pas tussen 2055 en 2060 volledig is 'ingegroeid'. Om een beeld te krijgen van de omvang van de WIA in de toekomst is een WIA langetermijnraming (WIA ltr) gemaakt. De WIA ltr betreft een voorspelling van de totale omvang en de samenstelling van de WIA-populatie op de lange termijn. Deze voorspelling is gebaseerd op verwachtingen van het aantal mensen dat jaarlijks recht krijgt op de WIA, het aantal mensen dat jaarlijks binnen de WIA recht krijgt op een andere uitkering en het aantal mensen dat het recht op WIA verliest door herstel, pensionering of overlijden. Om een totaalbeeld te schetsen van het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen² is ook het verloop van de 'uitgroeierende' WAO (Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering) in beeld gebracht.

2. Kernpunten

- Het totaal aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen blijft jaarlijks stijgen en bereikt geen constant niveau. In 2060 verwachten we een WIA-populatie van circa 731.000 personen. De WAO is rond 2050 volledig uitgegroeid. Dat wil zeggen dat de laatste persoon die nog recht had op WAO (die in 2005 is vervangen door de WIA) dan met pensioen zal gaan.
- Door de aanhoudende groei van de beroepsbevolking zal ook het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen blijven stijgen. Daarnaast leidt de hogere AOW-leeftijd tot een hogere WIA-instroom (van oudere werknemers) en hebben mensen met een WIA-uitkering door de hogere AOW-leeftijd ook langer recht op die uitkering.
- Binnen de WIA hebben mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn, of mensen die volledig arbeidsongeschikt zijn maar wel nog een herstelkans hebben, recht op een WGA-uitkering (Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten). Mensen die volledig arbeidsongeschikt zijn zonder uitzicht op herstel ontvangen een IVA-uitkering (Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten). Het percentage IVA-uitkeringen in de totale WIA-populatie neemt in de loop der jaren toe. De beroepsbevolking wordt ouder en bij oudere werknemers is de kans groter dat er, wanneer zij arbeidsongeschikt raken, geen zicht meer is op herstel voor het bereiken van de AOW-leeftijd. Daarnaast stromen naarmate de WIA langer bestaat meer mensen vanuit de WGA door naar de IVA omdat herstel toch niet meer mogelijk blijkt. De IVA-populatie wordt gemiddeld steeds ouder. Het aandeel IVA-gerechtigden met een leeftijd van 55 jaar en ouder neemt circa 10%-punt toe richting 2060. Dat is volledig te verklaren doordat er steeds meer mensen in de leeftijd tussen 65 jaar en de AOW-leeftijd werken en dus ook steeds vaker (volledig) arbeidsongeschikt raken.

3. Toelichting

3.1 Ramingsmethodiek en aannames

Hieronder schetsen we de belangrijkste aannames en onderliggende keuzes die gemaakt zijn bij het maken van de WIA ltr.

- De WIA ltr betreft een voorspelling van de totale omvang van de WIA-populatie op de lange termijn. De horizon van deze raming is het jaar 2060. Dit is omdat bepaalde benodigde data momenteel niet voor later jaren beschikbaar is.
- Onderliggend aan de raming zijn bepaalde statistieken en aannames:

¹ Er is sprake van volledige ingroei wanneer de eerste personen die zijn ingestroomd, ook weer zijn uitgestroomd. Omdat een recht op een WIA-uitkering loopt tot de AOW-leeftijd beslaat dit een groot aantal jaren.

² De ltr heeft alleen betrekking op de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen binnen de werknemersverzekeringen. Dat betekent dat de Wajong niet is meegenomen.

- De basis van de WIA ltr ligt in de beleids- en uitvoeringsinformatie van de WIA van UWV. Deze gegevens zijn gebruikt om o.a. te bepalen wat de kans is dat iemand de WIA instroomt of binnen de WIA recht krijgt op een andere uitkering.
- We veronderstellen dat de instroomkans in de WIA naar geslacht en leeftijdsklasse over de ramingsperiode gelijk blijft. Met andere woorden: de gezondheid van de Nederlandse beroepsbevolking (per geslacht/leeftijdsklasse) blijft gelijk. Aannames hierover zijn arbitrair en hangen o.a. samen met de ontwikkeling van medische technologie, levensstijl en arbeidsomstandigheden. De totale instroomkans in de WIA verandert in de ltr dus alleen als de samenstelling van de beroepsbevolking naar leeftijd en geslacht wijzigt.
- De cijfers zijn geschoond voor invloeden van corona en administratieve effecten van extra voorschotten door de huidige achterstand in de WIA-claimbeoordelingen bij het UWV³. We gaan ervanuit dat deze effecten tijdelijk zijn en daarom niet in het lange-termijnbeeld terecht mogen komen.
- We gebruiken de bevolkingsprognose van het CBS van december 2022. Dat wil zeggen dat we impliciet ook alle achterliggende aannames gebruiken die het CBS doet daarin doet (levensverwachting, geboortes, migratie etc.).
- We gebruiken een CPB-raming uit 2019 van bruto participatiegraden t/m 2060 om op basis van de bevolkingsprognose (totale bevolking) een beroepsbevolking te berekenen.
- Voor de ontwikkeling van de AOW-leeftijd volgen we de SVB-raming van de AOW-leeftijd (PM jaar). Hierbij bedraagt de AOW-leeftijd in 2060 69 jaar en 6 maanden.
- We gaan uit van een constant blijvend aandeel van zelfstandigen in de beroepsbevolking na 2028 om te berekenen hoeveel mensen verzekerd zijn voor de WIA.

3.2 Ontwikkeling van het totaal aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

In tabel 1 en grafiek 1 zijn de aantallen en de verwachte ontwikkeling van het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in de periode 2023-2060 gegeven. Hierbij is ook een uitsplitsing gemaakt naar aantallen WIA- en WAO-uitkeringen. Voor de WIA is hierbij tevens het aandeel IVA en WGA-uitkeringen gegeven⁴. Het aantal WIA-uitkeringen blijft jaarlijks stijgen en bereikt geen constant niveau. Dit komt omdat de bevolking – en daarmee de beroepsbevolking – groeit in de periode 2023-2060. Grafiek 2 geeft deze ontwikkeling van de bevolking (15-74 jaar), beroepsbevolking en tevens het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen als percentage van de beroepsbevolking weer. Het CBS⁵ geeft hiervoor als verklaring voor dat de bevolking vooral groeit door immigratie en toenemende levensverwachting. In de periode tussen circa 2035 en 2045 neemt de bevolkingsgroei in de leeftijd 15-74 jaar af. Door stijgende participatiegraden, vooral bij ouderen en vrouwen, blijft de beroepsbevolking over de hele periode groeien. Meer werkenden betekent uiteindelijk ook meer arbeidsongeschikten. Verder blijft de AOW-leeftijd stijgen, waardoor steeds hogere leeftijden in kunnen stromen, en daarnaast de mensen langer in de WIA kunnen blijven tot zij uitstromen wegens pensionering.

Het totaal aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (WIA en WAO samen; grafiek 1 zwarte lijn) groeit per saldo tot 2045 vrij langzaam, in totaal met zo'n 5%. Dit komt omdat in die periode tegenover een ingroeierende WIA een uitgroeiende WAO staat. Nadat de WAO is uitgegroeid, stijgt het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen door een groeiende beroepsbevolking en een stijgende AOW-leeftijd.

Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen als percentage van de beroepsbevolking (grafiek 2 zwarte lijn) vertoont een gelijksoortig verloop. Een gemiddeld steeds ouder wordende beroepsbevolking heeft een opwaarts effect op het percentage (ouderen hebben een gemiddeld

³ Kamerstuk 32716 nr. 44

⁴ IVA staat voor Inkomens Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten. Dit is een uitkering bij volledige en duurzame arbeidsongeschiktheid. WGA staat voor Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten en is een uitkering bij gedeeltelijke of volledige niet-duurzame arbeidsongeschiktheid.

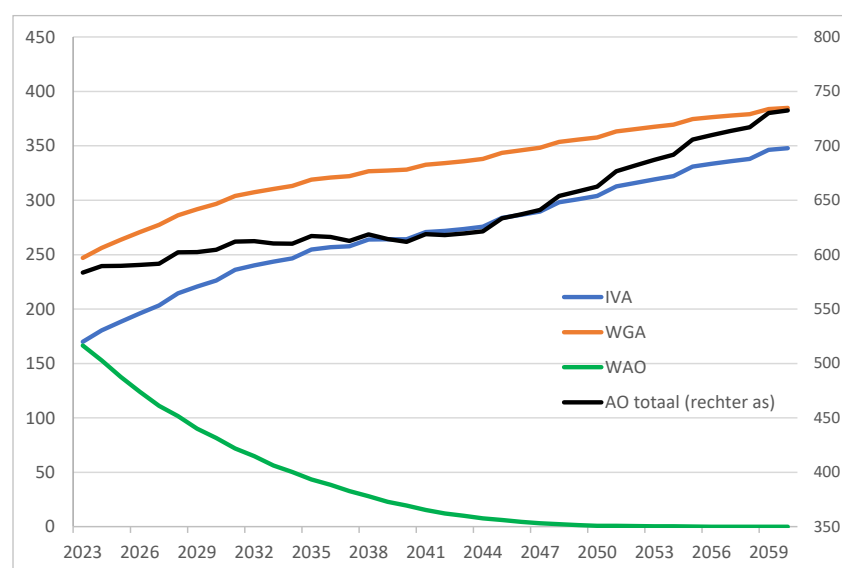
⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/kernprognose-2022-2070-door-oorlog-meer-migranten-naar-nederland>

hogere kans om arbeidsongeschikt te raken). Daarnaast heeft de stijgende AOW-leeftijd een opwaarts effect op het percentage. Mensen kunnen langer in de regeling blijven tot ze uitstromen wegens pensionering. Dit leidt tot een hoger aantal uitkeringen op een gegeven beroepsbevolking. Tot circa 2045 worden deze opwaartse effecten gedempt door uitstromende WAO'ers.

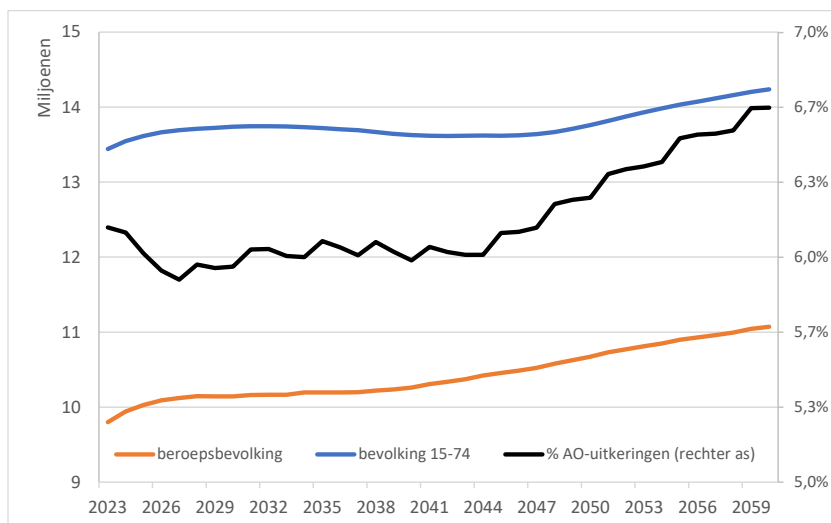
Tabel 1 Aantal WIA en WAO-uitkeringen

Aantal uitkeringen (x1000)	2022	2023	2024	2025	2030	2035	2040	2050	2060
WIA	396	417	437	452	523	573	591	660	731
waarvan IVA	158	170	180	188	226	254	263	302	346
waarvan WGA	237	247	256	264	297	319	329	358	385
WAO	180	167	153	138	82	44	20	1	0
AO totaal	577	584	590	590	605	617	611	661	731

Grafiek 1 Aantal WIA- en WAO-uitkeringen 2023-2060

Grafiek 2 (Beroeps)bevolking en % AO-uitkeringen 2023-2060

3.3 Ontwikkeling van het aantal WIA-uitkeringen

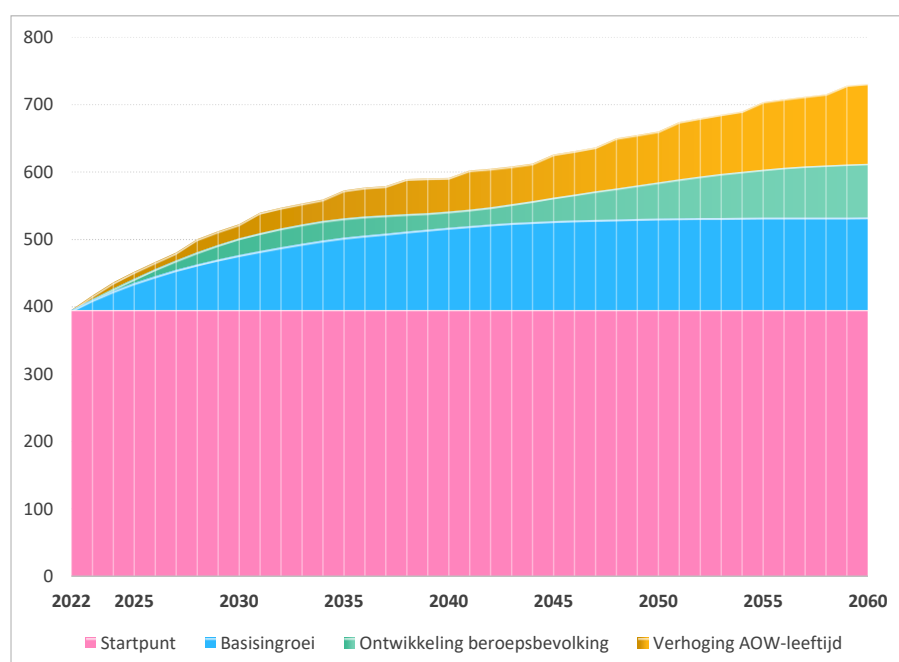
We kunnen de groei van het aantal WIA-uitkeringen opsplitsen in drie opeenstapelende oorzaken:

1. Basisingroei: dit is de groei van het aantal WIA-uitkeringen als je ieder jaar hetzelfde aantal mensen qua leeftijd en geslacht laat instromen. AOW-leeftijd en beroepsbevolking blijven constant.
2. Beroepsbevolking: we nemen nu ook het effect van de omvang en samenstelling van de beroepsbevolking mee. Hier zit zowel demografie (meer mensen) als participatiegraad (procentueel meer mensen die werken) in. De AOW-leeftijd blijft constant.
3. AOW-leeftijd: naast voorgaande 2 factoren voegen we nu ook de stijgende AOW-leeftijd toe aan de raming.

Grafiek 3 laat de ontwikkeling zien van het aantal WIA-uitkeringen, waarbij het startniveau (396.000 in 2022) en de afzonderlijke effecten ten opzichte van het startniveau apart zijn weergegeven. Deze groei is fors (in 2060 zitten er naar verwachting 85% meer mensen in de WIA dan in 2022), maar ook logisch te verklaren:

1. Allereerst duurt de ingroei van een regeling als de WIA lang; de regeling is momenteel nog niet volledig ingegroeid. Als tegenhanger hiervan kan je de uitgroei van de WAO zien, die ook lang duurt. De ingroei van de regeling zorgt voor een stijging met 140.000 uitkeringen in 2060 ten opzichte van 2022. Dit is de basisingroei.
2. Daarnaast werken er meer mensen: de beroepsbevolking en participatiegraad wordt groter. Dat betekent dat er ook meer arbeidsongeschikten zullen zijn bij gelijkblijvende instroomkansen (waar we in deze ltr van uitgaan). De groeiende beroepsbevolking zorgt voor 80.000 extra WIA-uitkeringen in 2060 ten opzichte van 2022.
3. Ten derde stijgt de AOW-leeftijd (met ongeveer 3 jaar in 2060 ten opzichte van 2022). Mensen kunnen tot een hogere leeftijd instromen en wie in de regeling zit, kan er langer in blijven tot de AOW-gerechtigde leeftijd wordt bereikt. Dit zorgt voor een stijging van het aantal WIA-uitkeringen met 120.000 in 2060 ten opzichte van 2022.

Grafiek 3 Ontwikkeling aantal WIA-uitkeringen naar oorzaak 2023 – 2060

3.4 WIA-bestand naar leeftijd

De WIA-populatie valt uit te splitsen in IVA (volledig en duurzaam arbeidsongeschikt) en WGA-uitkeringen (gedeeltelijke of niet-duurzame volledige arbeidsongeschiktheid). De IVA-populatie bestaat momenteel al voor ruim 60% uit mensen van 55 jaar en ouder. Dit aandeel neemt toe tot ruim 70% in 2060. De groei zit volledig bij de mensen in de leeftijd tussen 65 jaar en de AOW. Zij maken in 2060 ruim 30% van het bestand uit. Deze ontwikkeling is te verklaren door de stijgende AOW-leeftijd en de duur van de regeling; in 2060 zullen veel mensen die ooit op jongere leeftijd zijn ingestroomd de AOW-gerechtigde leeftijd naderen. In de WGA is deze ontwikkeling minder sterk; ruim de helft van het bestand is 55 jaar of ouder in 2060 ten opzichte van 40% nu. Het is te verklaren dat de WGA-populatie jonger is dan de IVA; veel mensen die aanvankelijk instromen in de WGA stromen uiteindelijk door naar de IVA (het bestand van de IVA bestaat vrij stabiel voor iets meer dan de helft uit mensen die ooit vanuit de WGA zijn doorgestroomd). Daarnaast stromen oudere mensen vaker in de IVA in omdat hun beperkingen gemiddeld vaker een duurzaam karakter hebben.

Grafiek 4 Samenstelling WIA-bestand naar leeftijdsklasse

